

Nesirlerimizle Finansal Okuryazarlık Öğreniminin Lise Öğrencilerinin Finansal Tutumlar ve Para Yönetimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Examining The Effect of Financial Literacy Education Through Our Prose on High School Students' Financial Attitudes and Money Management

ÖZET

Gençlerimizin finansal konularda planlama yapmaya, israftan kaçınıp tutumlu olmaya yönlendirilmesinde, yatırım yapma meraklarının doğru kanallara sevk edilmesinde kültürel değerlerimizin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bu değerlerin öğrencilerin hayatlarında ne düzeyde etkili olabildiği ve olabileceği araştırmanın inceleme konusu olmuştur. Araştırmada sözlü kültür unsurlarıyla oluşturulan uygulamalarla öğrencilerin finansal tutumlarında olumlu değişimlerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Çalışmada sözlü kültür unsurlarıyla verilen eğitime gençlere finansal açıdan büyük katkı sağlayacağı, onların geçmiş ile bağlarını kuvvetlendireceği, nihayetinde toplumsal refahın da yükselmesine etki edeceği düşünülmüştür. Araştırmanın örneklemi 2023-2024 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde bir Anadolu lisesinin 9 ve 10. sınıflarında öğrenim gören 167 öğrenciden oluşmuştur. 167 öğrenci içerisinde aldıkları puana göre homojen dağılım gösteren 30 katılımcı öğrenci seçilmiştir. Nicel yönden "Para Yönetim Özyeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği" "Kişisel Bilgi Formu" ve "Finansal Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. 6 hafta belirli zaman aralıkları içerisinde yapılan araştırma öncesinde nitel yönden finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemede yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak finansal tutumlar nitel olarak belirlenmiştir. Ön test ve son testlerle öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi ve tutumları incelenip istatistik programlarla (t-Testi, ANOVA) analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin finansal tutumlarında nicel yönden anlamlı değişimler görülürken nitel yönden de değişimlerin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tasarruf, sözlü kültür unsurları, finansal okuryazarlık, finansal tutum, ekonomi.

ABSTRACT

It is an undeniable fact that our cultural values are important in directing our young people to plan financial matters, avoid waste and be frugal, and direct their interest in investing to the right channels. The extent to which these values can be effective in students' lives has been the subject of research. The aim of the research was to bring about positive changes in students' financial attitudes through practices created with oral culture elements. In the study, it was thought that the education provided with oral culture elements would make a great financial contribution to young people, strengthen their ties with the past, and ultimately increase social welfare. The sample of the research consisted of 167 students studying in the 9th and 10th grades of an Anatolian high school in Ankara in the 2023-2024 academic year. Among 167 students, 30 participating students with a homogeneous distribution were selected according to their scores. In quantitative terms, "Money Management Self-Efficacy Scale and Money Behavior Perception Scale", "Personal Information Form" and "Financial Attitude Scale" were applied. Before the research, which was conducted within certain time intervals of 6 weeks, financial attitudes were determined qualitatively by using semi-structured interview forms to determine financial literacy levels. Students' financial literacy levels and attitudes were examined with pre-test and post-tests and analyzed with statistical programs (t-Test, ANOVA). As a result of the research, it was seen that while there were significant changes in students' financial attitudes in quantitative terms, the changes were similar in qualitative terms.

Keywords: Savings, elements of oral culture, financial literacy, financial attitude, economy.

GİRİŞ

Dünya Bankası finansal okuryazarlık kavramını kişinin bilgileri, becerileri, tutum ve davranışları kapsayan, sosyo-ekonomik çevresel koşullar göz önüne alarak finansal çıkarına uygun hareket etmesi olarak tanımlamaktadır (World Bank, 2014). Bu tanımdan faydalanarak yapılabilecek en kısa tanımla finansal okuryazarlık, parayı yönetebilme becerisidir. Bu becerinin genç yaşlarda kazandırılması birey için olduğu kadar toplum için de gereklidir. Çünkü erken yaşta finansal eğitim almış bireylerin oluşturduğu toplumlara bakıldığında refah seviyesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin PISA 2012 sonuçlarına göre katılım gösteren ülkelerin finansal okuryazarlık performanslarının sıralamasında 2 ve 3. sırada karşımıza çıkan Belçika ile Estonya'nın finansal konuları ders içeriklerine ekledikleri bilinmektedir. Küçük yaşta bireylerin finansal olarak yetkilendirilmişlerse vatandaş olarak tam potansiyellerini gösterebildikleri görülmektedir (CYFI, 2013). Finansal

Saliha Altay¹
Cüneyt Altan Altay²
Nisanur Arslan³
Melek Karataş⁴

How to Cite This Article

Altay, S., Altay, C. A., Arslan, N. & Karataş, M. (2024).

"Nesirlerimizle Finansal Okuryazarlık Öğreniminin Lise Öğrencilerinin Finansal Tutumlar ve Para Yönetimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi"
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:8; pp:1389-1399. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.13383812>

Arrival: 24 July 2024
Published: 28 August 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, Türkiye
² Dr. Öğretmen, MEB, Türkiye
³ Öğrenci, MEB, Türkiye
⁴ Öğrenci, MEB, Türkiye

okuryazarlık insan sermayesine yapılan bir yatırımdır (LusardiandMitchell, 2014). Birkaç yüzyıl önce “Bir savaş yapmak ve kazanmak için ne gerekli?” diye soran adama meşhur “Para, para, para!” cevabını veren Napolyon Bonapart, aslında bir gerçeği haykırmaktadır: Para var olduğu sürece hakimiyet mücadelesi de olagelecektir. 21. yüzyılın henüz başında olsak da şunu fark etmemek mümkün değildir: Çok hızlı bir değişimin yaşandığı bu çağda gelişmeleri takip edip iyi okuyan, isabetli hamlelerle varlığını sağlamlaştıran güçlü ekonomilere sahip ülkeler ancak ayakta kalabilecektir. Bunun yolu da parayı tanıyan ve yönetebilen yani finansal okuryazar vasfını edinmiş bireylerin yetiştirilmesinden geçmektedir. Üstelik son yıllarda görülen finansal küçülme, dünya ülkelerinin vatandaşlarını ekonomik yönden etkilemiş; milletler bu açığı kapatmak için sürekli gelir kaynaklarına, tasarruf, birikim gibi faaliyetlere, eğitim planlamalarına ve projelere yönelmişlerdir. Günümüz devlet düzeninde üretim ve tasarruf konusunda çok sayıda proje çalışmalarının değerli kılınmasında düzeltilmesi gereken finansal sıkıntılar yatmaktadır. Bu sebeple finansal faaliyetlerin uzun süreli programlarla gerçekleştiği bilinen bu süreç içerisinde iyi bir biçimde kaynaklarını kontrol eden, tasarruf sahibi, finansal okuryazarlık becerisini edinmiş gençlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bir toplum için finansal okuryazarlık düzeyini artırmak da ancak finansal eğitim sayesinde sağlanabilmektedir (Goel ve Khanna, 2013). 2016 yılında başlatılan “Bütçemi Yönetebiliyorum” ve 2017 yılında hayata geçirilen “Herkes İçin Ekonomi” projeleriyle devletin finans eğitimi desteklediği bilinmektedir. Şüphesiz finansal davranışlar erken yaşlarda öğrenildiği ve uygulandığı takdirde daha kalıcı olarak bireylerin ilerideki yaşlarında da finansal davranışlarının yönünü belirleyici olabilecektir (Bakır Yiğitbaş, Temeloğlu ve Şimşek, 2020). Bu amaçla okullarda verilen eğitimlerde finansal davranışların kazandırılması önemlidir. Sözlü kültür hem bireysel hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, doğruya, güzele yönelme ve değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunarak insanları bu doğrultuda eğitir. Sözlü kültür unsurları, toplumun aynası hükmündedir. Bir toplumun siyasi, kültürel, ekonomik, sosyal vb. yapısı hikâye, fıkra, atasözü, deyimlere yansımakta; böylece bazı çıkarımlar da dersler de elde edilebilmektedir. Örneğin Nasreddin Hoca fıkralarından biri olan “Kazan Doğurdu” fıkrasında emek vermeden, riske de girmeden, Hoca’dan gelen fazla kazanı pek memnun halde kabul eden komşusu, aynı şekilde oluşan kayıp (kazanın ölmesi) karşısında bu defa feveran etmektedir. Hoca’nın komşusu olan bu adamın çaba sarf etmeden, riske girmeden, ortaklığın sorumluluğunu almadan para kazanmak isteyen günümüz insanını başarıyla temsil ettiğini söylemek pek mümkündür.

Diğer yandan son zamanlarda ortaya çıkan gelişmeleri yansıtan yayın platformlarını takip ettiğimizde finansal açıdan suçlamaları, dolandırılma ve maddi zarara uğrama gibi mağduriyetleri görmekte; yaşanan para kayıplarına da her geçen gün yenilerinin eklendiğine şahit olmaktayız. Kripto para da yaşanan vurgunlar, Çiftlik Bank olayları, sahte fon haberleri ve benzerleri toplum olarak yeni yatırım araçlarına yönelik yeteri kadar bilgi sahibi olmadığımızı göstermiş, finansal eğitimin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu durum düzeltilmedikçe finansal okuryazarlık becerisine sahip olmamaktan doğan toplumsal ve bireysel sıkıntıların bitmesi beklenmemelidir. Kültür dünyamıza baktığımızda bu duruma örnek teşkil eden pek çok olayın işlendiği, hatta örneğin sözlü kültürü çok iyi bilen ve eserlerine yansıtmayı başaran Tanzimat sanatçısı Ahmet Mithat Efendi’nin Felatun Bey ile Rakım Efendi romanında finansal bilgi ve beceriden uzak kahramanını tüm mal varlığını kaybetmiş, borç içinde pişmanlık duyar halde betimlediği görülmektedir. Bu konuyu içeren hikâye, masal, fıkra, deyim, atasözü gibi pek çok türe sahip olan sözlü kültürümüz bize oldukça geniş bir yelpaze sunmaktayken bugün gençlerimizin bu kültür unsurlarından bihaber olmaması gerekmektedir. 2018 yılında eğitim programlarımızın yenilendiğini bilmekte ancak pandemi ve sonrasında yaşanan ekonomik krizlerin yönetiminde önemi bir kez daha kuvvetlice anlaşılan finansal okuryazarlığın sadece seçmeli dersler bünyesinde verilmeye devam ettiğini de görmekteyiz. Bu doğrultuda projemizde ele aldığımız, gençlere kazandırılabilir basit ama temel bazı finansal alışkanlıkların, onlara gerek öğrencilik hayatları gerekse iş hayatlarında oldukça fayda sağlayabileceği, toplumsal yönden de büyük kazançlar getireceği düşünülmüştür. Ayrıca erken yaşlarda kültürel değerlerimizle verilen finansal eğitimin daha kolay ve güçlü benimsenip alışkanlığa dönüştürülebileceği hedeflenmiştir. Örneğin yüzyıllar boyunca anlatılagelen masalların örnek davranışların insan bilincine aktarılıp yerleştirilmesinde yardımcı bir eğitim aracı olarak görüldüğü bilinmektedir (Yılmaz, 2012).

Finansal becerilerin erken yaşta aşılması bireyin geleceğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle küçük yaşta bireyler için önce temeli ailede atılacak ardından da eğitim kurumlarında detaylarıyla verilmesi öncelik arz eden etkili finansal okuryazarlık eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin lise öğrencilerinin okullarda verilmeyen finansal eğitim eksikliği nedeniyle finansal bilgilerin tutum ve davranışa dönüşmesinde etkisinin az olduğu (Er ve Taylan, 2017), bunun sonucunda lisans eğitimi alan öğrencilerin finansal sorunlar karşısında önlem almakta zorlandığı gözlemlenmiştir. 2013’te Türk Ekonomi Bankası (TEB)’nin yaptığı çalışmada Türkiye dışındaki ülkelerin finansal okuryazarlık endeksi ortalama puanı 62,3 bulunurken finansal okuryazarlık endeksi Türkiye için genel olarak 59,8 olarak hesaplanmıştır. 21. yüzyıla beraber girdiğimiz teknoloji devrinde yatırım araçlarını kullanan bireylerin sayısında artış yaşanırken yaş oranı düşmeye başlamış ve haberlerde gördüğümüz çoğu dolandırılma olayının emek harcamadan para kazanma isteğinin doğurduğu hırs ve bilinçsizce

yapılan yatırımlar olduğu birimlerce bildirilmiştir. Halbuki finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireyler, harcamalarda bütçeyi gözetmek, yatırım kararı verirken dikkatli olmak, birikimi ve çalışmayı önemsemek gibi davranışlara sahip olmakta, kararlarını doğru vermektedir. 13 milyona yakın genç nüfusu olan Türkiye’de ilk gençlik yıllarında finansal davranışların edinilmesinde finansal eğitimin, hayati öneme sahip ekonomiyle ilgili bilgilerin bireyin eğitim hayatının içinde olmasının önemi artık göz ardı edilememektedir (Özdemir, 2020). Planlama, tasarruf etme, biriktirme ve harcama gibi basit bilgiler içeren konulardan başlayarak genişleyen finansal yelpazede yatırım yapma ihtiyacı küresel ve ulusal alanda artan enflasyon ve azalan alım gücü nedeniyle finansal okuryazarlık her geçen gün önemi giderek artan bir alandır.

Bu sebeple masal, fıkra, atasözü, deyim, hikâye gibi sözlü kültür unsurlarında yer alan, finansal planlama, biriktirme ve harcama konularını içeren olayların ele alındığı bir eğitimin lise öğrencilerinin finansal tutumlarına etkisinin belirlenmesi projenin temel amacıdır.

Bununla birlikte araştırmada,

1. Lise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin ve buna cinsiyetin etkisinin belirlenmesi,
2. Ailelerin aylık gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisinin belirlenmesi,
3. Uygulamanın öğrencilerin finansal tutumlarına etkisinin belirlenmesi,
4. Öğrencilerin harcama, biriktirme, planlama ve tasarruf yönünden davranışlarının nasıl olduğunun belirlenmesi de amaçlanmıştır.

Araştırmada amaçlarını elde etmeye yönelik hipotezler kurulmuştur.

Hipotez 1. Cinsiyetin lise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi yoktur.

Hipotez 2. Ailelerin aylık gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi yoktur.

Hipotez 3. Uygulamanın öğrencilerin finansal tutumlarına anlamlı bir etkisi vardır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu proje hem nicel ve hem de nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırmadır. Yapılan anketlerden elde edilen puanlarla araştırmanın nicel boyutu belirlenirken yarı yapılandırılmış görüşmeler de nitel yanını oluşturmaktadır. Araştırmanın uygulama akışı aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Araştırmada 9 ve 10. sınıf öğrencilerine finansal okuryazarlık düzeylerini ölçen 167 öğrenciye “*Para Yönetim Özyeterlik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği*” uygulanarak finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir.
- Deney grubuna alınacak 30 öğrenci anket puanlarına (düşük-orta-yüksek) göre homojen bir şekilde seçilmiştir.
- Deney grubuna alınan öğrencilerin bazıları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.
- Uygulama öncesi ön test olarak deney grubu öğrencilerin finansal tutumlarını ölçmek için “Finansal Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.
- Uygulama sonunda son test olarak deney grubu öğrencilerinin finansal tutumları ölçülmüştür.
- Nicel ve nitel ölçümler sonuçları değerlendirilmiştir.

Uygulama için seçilen bazı sözlü kültür unsurlarına yer verilerek dilimizin etkileyici gücünden yararlanılmıştır. Ahmet Ümit’in annesinden dinlediği masalları kaleme aldığı “Masal Masal İçinde” adlı eserde yer alan “Kuyumcu”nun hikâyesinde kuyumcu bir babanın oğlu olan başkahramanın savurganlığı ile, Tanzimat sanatçısı Ahmet Mithat Efendi’nin kaleme aldığı “Felatun Bey ile Rakım Efendi” adlı romanda başkahramanlardan Felatun Bey’in tembelliği, hesap bilmezliği, mirasyediliği ile yetersiz finansal okuryazarlık hali dikkatlere sunulmuştur. Nasrettin Hoca’nın seçilen fıkralarındaki ve yine seçilen bazı atasözleri ve deyimlerdeki finansal konulu eğitici noktalara dikkat çekilmiştir. Sıfırdan başlayıp yükselerek ekonomik rahatlığa ulaşmış kişilerin ve milli piyango sayesinde büyük miktarda para kazanmış ama kısa zamanda tüm mal varlığını kaybetmiş kişilerin hayat hikâyelerinden örnekler de yer verilmiştir. Türkiye’de halkla ilişkilerin temellerini atan Betül Mardin’in bir söyleşisinden alınan kısa bir bölüm de eğitime eklenmiştir. Tüm bunların yanında metnini kendimizin yazdığı kısa oyunlar da tarafımızdan sergilenmiştir. Aşağıda yer alan çizelgede eğitimin içeriğinde kullanılan unsurlara yer verilmiştir. 6 hafta boyunca belirli zaman aralıklarında yapılan uygulamada aşağıda yer alan kültürel unsurlar kullanılmıştır.

	Atasözleri	Masal	Roman	Gerçek Hayat Hikâyeleri	Özdeyiş
Birikim	İşten artmaz diştten artar. Güvenme varlığa düşersin darlığa.		Felatun Bey ile Rakım Efendi	Sankiyedim Camii	Eğer fakir olarak doğmuşsan bu senin hatan değildir. Ama fakir olarak ölüyorsan işte bu senin hatandır. (Bill Gates)
Tasarruf	Damlaya damlaya göl olur. Ayağımı yorganıma göre uzat.	Ahmet Ümit- Masal Masal İçinde(Kuyumcunun hikâyesi)		Mustafa Savgan'ın Milli Piyango hikâyesi	“Birçok insan para ile kavga halindedir. Çünkü okulda sadece para kazanmak için çalışmayı öğrenirler. Paranın onlara hizmet etmesinin yollarını öğrendikleri nadirdir”. (B. Garaham)
Planlama	Gençlikte taş taşı kocalıkta ye aşı. Ağaç yaşken eğilir.				“Tutumluluk az şeyi çoğaltır, israf çok şeyi azaltır”. (Hz. Ali)
					“Neye sahip olduğunuzu ve neye neden sahip olduğunuzu mutlaka bilin”. (Robert Kiyosaki)

Çizelge 1. Eğitim içeriğini gösterir çizelge

Şekil 1. Finansal okuryazarlık eğitimin verildiği anlar

Araştırmanın Örneklem Grubu

Ankara ilinde 2023–2024 eğitim-öğretim yılında bir devlet okulunda öğrenim gören lise öğrencileri araştırmanın ortamını oluşturmuştur. Öğrenim gören 9 ve 10. sınıf öğrencilerinden 167 öğrenci çalışmanın gerçekleştirilmesi için uygun şartları oluşturmuştur. Nicel bulgular 167 örneklem öğrencisinin ve ilk test son test uygulamasının katılımcısı 30 kişilik deney grubundan alınan verilerle oluşturulurken nitel veriler deney grubundan alınan 5 (3 kız, 2 erkek) öğrenci ile yapılmıştır. Kolay örneklem yolunun tercih edildiği çalışmada yapılan anketlerde düşük, orta ve yüksek puan alan öğrencilerden homojen bir şekilde seçilen 30 öğrenci araştırmanın uygulaması için seçilmiş katılımcı deney grubu öğrencilerini oluşturmuştur. Kolay örnekleme yöntemi araştırmacının işini hızlandırarak pratiklik sağlamak ve yakın olan erişilmesi kolay olan bir durumu seçmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel araştırma amacıyla yapılan görüşmelere de nicel anket sonuçları dikkate alınarak finansal okuryazarlık düzeyleri düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç gruptan da öğrenci alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel ve nitel veriler kullanılmış olup öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde lise öğrencilerine yönelik geliştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmış olduğu likert tipi anketlerden faydalanılmıştır. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülebilmesi için ise “Para Yönetim Özyeterlilik Ölçeği ve Para Davranış Algısı Ölçeği” ile “Finansal Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca bununla birlikte kişisel bilgi formu ile öğrencilerin cinsiyetleri, aile gelir düzeyleri de belirlenerek araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur. Projede kullanılan ölçeklerin daha önceki zamanlarda farklı araştırmalarda da kullanıldığı, lise öğrencilerinin seviyelerine uygun olduğu belirlenmiş ayrıca anketi geliştiren araştırmacıdan da teyit alınmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistikî programdan faydalanılmış frekanslar, aritmetik ortalamalar, bağımsız gruplar t-Testi, bağımlı gruplar t-Testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır.

Nitel yönü de bulunan araştırmanın analizde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilen veriler transkriptler haline getirilerek belirli temalar halinde gruplandırılmış öğrencilerin finansal okuryazarlık konusundaki bilinçlerin nasıl olduğu derinlemesine analiz edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular için tablolar oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçlarının Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları için alanlarında uzman kişilere danışılarak, anket sahiplerinin görüşleri alınarak ve lise müfredatı çerçevesinde oluşturulan anket sorularıyla kapsam geçerliği sağlanmıştır. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'nün onayı ile de tüm anket ve görüşme formları araştırmada kullanılmıştır.

Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlikleri

Lise öğrencilerinin sahip olduğu finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi daha önceden farklı araştırmalarda kullanılan öğrencilerin seviyesine uygun “*Para Yönetim Özyeterlilik Ölçeği - Para Davranış Algısı Ölçeği*” nin kullanılması uygun görülmüştür. Para yönetim özyeterlilik ölçeğinin güvenirlilik seviyesini belirlemede ölçek alt boyutları ve ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmış ölçeğinin tamamının Cronbach Alpha katsayısı .85 bulunmuştur. Bu sonuçla ölçeğin güvenilir olduğu ifade edilebilir (Güvenç, 2016). Bu projede 167 öğrenciden elde edilen verilerde ise ölçeğin toplam cronbachalpha değeri,82 olarak belirlenmiştir.

Para yönetim özyeterlilik algısı ölçeği, planlama ve harcama özyeterlilik algısı alt boyutlarından oluşurken, para davranış algısı ölçeği ise biriktirme ve harcama davranış algısı alt boyutlarından oluşmaktadır. Araştırmada her iki ölçek bir ankette toplanmış uygulanmıştır. 4'lü likert tipi ölçekten en yüksek 40, en düşük 10 puan alınabilmektedir (Güvenç, 2016).

Araştırmada finansal tutumlarda ölçülmüş bu amaçla kullanılan “Finansal Tutum Ölçeği” için yaptığımız analizde Cronbach Alpha değeri ,714 bulunmuş olup ölçmek için güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Kişisel Bilgiler Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenlerinin belirlenmesi amacıyla araştırma yürütücüleri tarafından geliştirilen kişisel bilgiler formu ile öğrencilerin cinsiyeti, ailelerinin aylık gelir düzeyi belirlenerek araştırmanın bağımsız değişkenlerini olarak tespit edilmişlerdir.

Bulgular

Bu kısımda “*Para Yönetim Özyeterlilik Ölçeği -Para Davranış Algısı Ölçeği*” ‘den elde edilen veriler nicel bulgular ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden betimsel yolla tespit edilen nitel bulgulara yer verilmiştir. Yapılan SPSS analizinden anket puanların normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Grup sayısının 50 kişiden daha fazla olması sebebiyle Shapiro-Wilk analizi yapılarak anket puanlarının homojen dağıldığı görülmüştür. Bu sebeple parametrik testlerin yapılması düşünülmüştür. Araştırmada cinsiyet, aile gelir durumu bağımsız değişkenleri oluştururken, bağımlı değişkenleri finansal okuryazarlık düzeyleri oluşturmuştur. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi bağımsız gruplar t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanarak belirlenmiştir. Araştırmada yer alan uygulamanın etkilerini belirlemek için ise bağımlı gruplara t-Testi yapılmış, uygulamanın öğrencilerin finansal tutumları üzerine etkisi belirlenmiştir. Araştırmanın hipotezleri sınanmıştır.

Verilerin Normal Dağılımına Yönelik Bulgular

Yapılan SPSS analizi ile anketten elde edilen puanların homojen dağıldığı görülmüştür. Grup sayısının 50'den büyük olması sebebiyle Shapiro-Wilk analizi yapılmış olup anket puanlarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Normallik test sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Finansal oky.	,072	167	,035	,986	165	,107

Tablo 1'den finansal okuryazarlık değerinde $p>.05$ çıkmış olsa da örneklem grubunun 20 kişiden fazla olması sebebiyle parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir.

Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Cinsiyetin Etkisine Yönelik Bulgular

Hipotez 1. Cinsiyetin lise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi yoktur.

Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine cinsiyetin etkisinin belirlenmesinin araştırıldığı projede bağımsız gruplar t –Testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Cinsiyetin Etkisini Belirlemek Amacıyla Yapılan Bağımsız Gruplar T- Testi Sonucu

Cinsiyet	Öğrenci Sayısı	Ortalama	S	Sd	T	P
Kız	124	23,48	5,52	165	,972	.331
Erkek	43	24,46	6,29			

N=167*p<.05

Finansal okuryazarlık anketinde en düşük 10 puan, en yüksek ise 40 puanın alınmakta iken öğrencilerin aritmetik ortalamalarının 24 ile orta düzeyde finansal okuryazar oldukları tablo 2'den belirlenmiştir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine cinsiyetin etkisinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmada cinsiyetin etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı söylenebilir.

Bu sonuca göre araştırmanın birinci hipotezi kabul edilmiştir.

Aile Aylık Gelir Düzeyine Yönelik Bulgular

Hipotez 2. Ailelerin aylık gelir düzeyinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisi yoktur.

Aile aylık gelir düzeyi değişkeninin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelendiği araştırmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin Aile Gelir Seviyesine Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

	Öğrenci sayısı	Ortalama	Standart sapma
Düşük	65	24,19	5,51
Orta	85	23,68	6,01
Yüksek	17	22,30	5,01
Toplam	167	23,71	5,74

Tablo 3'ten aile gelir seviyesinin yükselmesiyle öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düştüğü fark edilmektedir. Ortalamalar arası oluşan farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak aşağıda yer alan bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Gelir Seviyesine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	48,832	2	72,912	,731	,468
Gruplar içi	5431,134	164	32,912		
Total	548,946	166			

Tablo 4'ten ortalamalar arası oluşan bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre ailelerinin gelir düzeylerinin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin olmadığı söylenebilir.

Bu sonuca göre araştırmanın ikinci hipotezi kabul edilmiştir.

Uygulamanın Etkisine Yönelik Bulgular

Hipotez 3. Uygulamanın öğrencilerin finansal tutumlarına anlamlı bir etkisi vardır.

Projemizde sözlü kültür unsurları ile yapılan eğitim sonucunda öğrencilerin finansal tutumlarındaki değişimi belirlemek amacıyla bağımlı gruplar arası t-Testi uygulanmıştır. Testin sonuçları tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Uygulama sonrası elde edilen bağımlı gruplar t-Testi sonucu

Ölçüm (Finansal Tutum)	Öğrenci Sayısı	Ortalama	S	Sd	t	P
Öntest	30	30,76	5,30	29	-6,975	.000
Sontest	30	35,30	4,26			

Yapılan t-Testi sonucunda öntest ortalamalarının 30,76 olduğu, son testten elde edilen ortalamaların ise 35,30 olduğu görülmüştür. Uygulamanın öğrencilerin finansal tutumlarına olan etkisinin anlamlı çıktığı görülmüştür ($p<.05$). Buna göre sözlü kültür unsurları ile yapılan finansal eğitimin öğrencilerin finansal tutumlarını artırdığı söylenebilir.

Bu sonuca göre araştırmanın üçüncü hipotezi de kabul edilmiştir.

Nitel Bulguların Analizi

Bu bölüm ile nicel bulgularına yanında finansal okuryazarlık düzeyleri nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Yarı

yapılandırılmış görüşmelerden oluşturulan transkriptler belirlenen temalar içerisinde betimsel analiz yapılmıştır. Kız öğrencilerin K, erkek öğrencilerin Ö harfleri ile temsil edildiği analizde numara da verilerek kodlama yapılmıştır. Görüşmelerde tarafsız olunmuş hatırlatıcı iş ve eylemlerden kaçınılmıştır. Öğrenci ifadelerinde italik yazı kullanılmıştır.

Öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde ana temalar harcama, biriktirme, planlama ve yatırım şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerin birikimlerine yönelik görüşleri araştırmacı tarafından sorulan sorular ve alınan cevaplar aşağıda verilerek sonrasında analiz edilmiştir.

Öğrencilerin Biriktirmeye Yönelik Davranışları

Soru: Para ile birikim yapıyor musun? Neden?

E.Ö.2-Aldığım paranın bir kısmını ayırıyor, biriktiriyorum. Geriye kalanımı ise yani paramdan ay sonunda elimde kalırsa onu da biriktiriyorum. Canımın istediğinde o şeyi hemen alayım diye biriktiriyorum.

K.Ö.3- Hemen harcamam elbette, mutlaka yanımda paranın olması gerekiyor. Bu yüzden bir yerde biriktiririm.

E.Ö.1-Kumbaram olsa da çoğunlukla annemde duruyor. Değişiyor. Cebimde para yoksa hiçbir şey yapamam da ama olduğu zaman ise her şey açık. O yüzden öncesinde sağlama almak istiyorum.

K.Ö.1-Keşke biriktirebilsem ama yapamıyorum çünkü para varsa su gibi gidiyor. Arkadaşlarla bir şeyler yapalım diyoruz sonra düşünmeden harcıyorum.

K.Ö.2- Evet tabii. Birikmiş paramı altın olarak yatırıyorum. Ailem de hep öyle istiyor.

Öğrencilerin görüşlerinden para biriktirme davranışlarında dikkat çeken sadece K.Ö.1 ve E.Ö.2 numaralı öğrencilerin biriktirme davranışı edinmedikleri anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin nicel puanlarına bakıldığında K.Ö.1=19, E.Ö.2=10 puanlarına sahip oldukları bunun da düşük düzeyde finansal okuryazar seviyesine karşılık geldiği görülmektedir. Diğer öğrencilerde farklı para biriktirme davranışları görülmektedir. K.Ö.1 numaralı öğrencinin para biriktirmeme davranışının,

K.Ö.1-İlerde çalışmak isterim ama ailede kimse buna ılımlı bakmaz. Yani okul dönemi varken... Aslında ben de kendimi geri plana atıyorum gibi. Birikim yapmak istiyorum da ama şimdi olmuyor. Çünkü... Nasıl desem, biraz keyfime bakıyorum sanki. Ama ileride birikim yapmak tabii ki isterim çünkü üniversitede çok para gerekecek.

Birikim davranışlarında ailenin etkisi çok açık bir biçimde görülmektedir. K.Ö.1 numaralı öğrenci ve diğer öğrencilerde de (K.Ö.3) birikim yapma davranışlarında ailenin önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin Tasarrufa Yönelik Davranışları

Soru: Harcama yaptığınızda önceliklerin neler oluyor? Senin için ihtiyaç mı daha önde gelir istek mi?

K.Ö.2- Benim için öncelik ihtiyaç tabii ki... Herkes için de öyle olmalıdır. İhtiyaç ve istek... Değişebilmekte... Giyim, yemek vs. bu tip ürünlere ihtiyaç olarak bakarsak bunlara da gidiyor ama arkadaşlar ile bir araya gelince de harcıyorum yani.

E.Ö.1- Paramı test kitaplarına veriyordum okul zamanlarında... Öğrencilerin işi bir bakıma zor. Kardeşlerimin istediği oyuncaklara vs. onlara para harcıyoruz. Başkada bir harcamam yok. Psikolog olursam şayet yine pek harcamayı düşünmüyorum aslında. Yani gereksiz geliyor pek çok şey.

K.Ö.3- İsteklerim mi ihtiyaçlarım mı dersek ihtiyaçlar gelir tabii. İleride üniversite için gerekli. Daha özel isteklerim de olur tabii, öncelikli olur... Çünkü ihtiyaçlarımı ailem karşılar benim. Tatile çıkmak gezmek isterim biriktirdiğim parayla.

Öğrencilerin tasarrufa yönelik davranışları incelendiğinde burada genel anlamda gereksiz harcamaların yapılmak istenmediği, ihtiyaç olduğunda ancak harcama yapmayı düşündükleri görülmektedir. Diğer yandan öğrencilerin birikimlerini eğitime yönelik kullanmak istedikleri de görülmektedir. Katılımcıların finansal anlamda harcamaya ve tasarrufa yönelik davranışlarının olumlu olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Planlamaya Yönelik Davranışları

Soru: Harcamaların için planlama yapıyor musun? Niçin? Eline yüklü miktar meblağ para geçince neler yaparsın? Neden?

K.Ö.3- Aslında danışmam ama büyük olursa bu meblağ önce babama danışırım. Para işlerinde babam ilgilidir. Hemen danışmam ama büyük bir meblağ ise tabii danışarak yönetmek isterim. Elime daha evvel hiç böyle paralar geçmediği için bilemem tabii... Danışılacak kimse olmasaydı kendim karar verecek olsaydım bir kısmını kendi

ihtiyaçlarım için kullanır, kalanını ise ne yapacağımı düşünürdüm. Altın alırdım ki geleceğe yönelik. Yani birazcık param olsa hemen harcıyorum, param az olduğunda tabii biraz kısıtlı harcama yapıyorum ihtiyacım olursa tabii.

E.Ö.1-Cebimde az çok belli bir miktar para oluyor zaten, onu da alacağım neyse işte... Belli bir miktarı var yani sonuçta... Kendimce ona göre ayarlama yapıyorum. Öncelik gayrimenkul, sonra da altın olur da herhalde çok para geçerse çünkü altın düşüyor ki kolay kolay, daha sonra da kripto paralar olur ya da döviz.

E.Ö.2- Öncelikle altın alırdım. Altın düşmez zaten. Ev bakardım, sonrasında araç bakardım. Şu an harcayabilseydim bilgisayar alırdım hemen kendime. O ana için yaşamayı sevdiğimden olsa gerek pek planlama yapmıyorum.

K.Ö.1-Önce gitar bakar alırım, ikinci olarak tatile giderdim sanırım. Onun dışında da paraya dokunmaz saklar ya da eğitim için harcardım. Elimde nakit tutmazdım, annemin altın hesabı var ona yatırırdım. Eskiden de yapar böyle, not tutardım. Sonraki zamanlar yapmamaya başladım ama bunun nedeni ailemde bu işleri takip eden biri olmadığından oldu. Ben de yani biraz bıraktım bu işleri.

K.Ö.2-Devletin verdiği bursu alıyorum da şu an çok harcamıyorum. Açıkçası uzun vade yatırım yani biriktiriyorum. Sürekli alıp harcamıyor biriktiriyorum yoksa o zaman birikim mantığı olmaz. Şuanda harcamayı düşünmüyorum fakat kursa başlarsam harcayabilirim gibi. Çok paranın hepsini hemen bir çırpıda harcamak çok akıllı ir hareket olmaz. Hepsini yatırım için tutmak da çok akıllıca değil. Bir kısmı istekler bir kısmı ihtiyaçlara harcanır.

Görüşmelerden öğrencilerin yatırım planlarının belirgin olmadığı, geleneksel bir yatırım metodunu benimsedikleri, çevreden ve aileden gördüklerini uyguladıkları, örnek aldıkları görülmektedir. Pek çok öğrencinin ifadesindeki altın alma fikri bunu göstermektedir. Bu davranış yerinde olmakla birlikte nedenini açıklamada finansal açıdan yetersizlikleri göstermektedir. Öğrencilerin altının hangi durumlarda alınması gerektiğine dair bilgi sahibi olmadıkları fark edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin finansal planlarının olmadığı, birikim ve yatırım olarak altının ön planda tutulduğu bunun da aileden ve çevreden kaynaklı olduğu fark edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde projenin amaçları doğrultusunda edinilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar tartışılarak yorumlanmıştır.

Günümüzde yeni yatırım araçlarının ortaya çıkması, farklı sektörlerle ilginin her geçen gün artarak devam etmesi, ekonomi yönetiminde gençlerin giderek daha çok rol oynaması olumlu gelişmeler olarak görülmekteyken diğer tarafta para piyasalarında maddi ve manevi yıkımların sık aralıklarla yaşanması bireysel ve toplumsal anlamda ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlara etkili çözümler üretmek, erken yaşlarda alınacak finans eğitimi ile mümkün olabilmektedir.

Bu projenin temel amacı doğrultusunda lise öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiş öğrencilerin ortalamalarından hareketle orta düzey finansal okuryazarlık düzeylerine sahip oldukları belirlenmiştir. Erkek ve kız öğrenciler arasında da anlamlı farklılığın görülmediği projede nitel yoldan elde edilen bulgularda da benzerlik dikkati çekmiştir. Nitel açıdan da erkek ve kız öğrencilerde bir farklılık belirlenmemiştir. Wagland ve Taylor (2009)'da cinsiyet faktörünün kişilerin finansal okuryazarlık davranışlarında önemli bir etkisinin olmadığını açıklamışlardır. Bu sonuç yaptığımız proje ile paralel göstermekte iken yapılan bazı araştırmalarda ise erkek öğrencilerin sahip olduğu finansal okuryazarlık düzeylerinin kızlara oranla yüksek bulunmuştur (Adeleke, 2013, Cameron ve diğerleri, 2013; Ergün ve diğerleri, 2014; Sarıgül, 2014; Şantaş ve Demircil, 2015). Bu anlamda cinsiyet değişkeninin finansal okuryazarlık üzerine net bir etkisinin olduğunu söylemek için son yıllarda yapılan çalışmalara da bakılması gerekmektedir. Çünkü finansal yapıların toplumsal etkilerinde cinsiyet ayrımı söz konusu değildir. Tetik ve Işıldak (2022) finansa yönelik erdikleri eğitim sonucunda cinsiyete yönelik farklılıkların ortaya çıkmadığını belirlemiştir. Yaptığımız araştırmada da bu yönde bulgular elde edilmiştir. Finansal okuryazarlık para yönetimini sağlamaktır olduğundan bu durumun kadın veya erkek olsun farkının olmaması, ekonomide kişilerin eşit pay alabilmesi ile alakalıdır. Şayet çalışma hayatı koşulları itibariye ve para yönetiminin ülkelerde eşit şartlarda olduğu düşünülürse finansal açıdan cinsiyetin bir etkisinin olmaması gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise yapılan uygulamanın öğrencilerin finansal tutumlarına etkisinin anlamlı olmasıdır. Bu eğitimi alan deney grubu öğrencilerinin tutumlarında olumlu yönde bir yükselişin görülmesi bazı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. Biçer ve Altan (2016) finansal eğitim vererek tutum, algı, harcama ve ilgi gibi toplam dört boyut için finansal okuryazarlık düzeyleri incelendiği araştırmasında eğitim alan öğrencilerin bu konudaki farkındalıklarının arttığını ancak finans konusunda ise öğrencilere daha fazla eğitim verilerek tutum, ilgi, harcama ve algılarının daha yüksek seviyelere çıkarılmasının mümkün olabileceğini

belirtmiştir. Ulusal anlamda eğitim içerikli yeterli sayıda çalışmalara rastlanılmamış olup genel anlamda tarama çalışmalarına rastlanılmıştır. Sözlü kültür unsurları kullanılarak yapılan eğitimin hayatın içinden olması, milli değerlerimizi içermesi, halk diliyle verilmesi öğrencilerin finansal açıdan tutumlarında olumlu değişimlere neden olduğu söylenebilir. Verilen bu eğitimin öğrencilerin tutumlarında olumlu değişimlere sebebiyet vermesi ile değerler eğitimine yeni bir bakış açısı getirdiği söylenebilir.

Araştırmada bulunan bir diğer sonuç ise ailenin ekonomik durumunun bireyin finansal bilgi düzeyine etki etmediğidir. Nitel yönden yapılan görüşmelerde de öğrencilerin (aile ekonomi ve gelir düzeyi farklı) öğrenciler olduğu finansal okuryazarlık düzeylerine farklılıklar görülmemiştir. Yıldız (2019), Dursun (2019) ve Yücel (2017)' in öğrenciler ile yaptıkları araştırmalar benzerlik göstermektedir. Bugün ekonomik krizler gelir düzeyi fazla olanları da az olanları da etkilemektedir. Bu sebeple araştırmada elde edilen sonuçta günümüz için finansal okuryazarlık eğitiminin her kesime gerekli olduğu da görülmektedir.

Araştırmada nitel olarak biriktirme, tasarruf ve planlama davranışlarının nasıl olduğu araştırılmış bu davranışlarının genel anlamda bazı eksiklikler görülmüştür. Biriktirmede ailelerin etkileri, planlamada yetersizlikler görülürken tasarruf davranışlarının ise yeterli olduğu görülmüştür. Finansal bir eğitim almayan öğrenciler için para yönetiminde aile büyüklerinin örnek alınması oldukça normaldir. Öğrencilerin çevrelerinden gördüklerini yapmak istedikleri gelecek adına net bir planlarının olmaması düşündürücüdür. Finansal açıdan karar verebilme adına yetkin olamayışları yaşlarının 18 altı olması ve aileden bağımsız olamayışları olarak düşünüldüğünde bu sonuçların oldukça normal olduğu karşılanabilir. Bu durum verdiğimiz eğitimin bir kez daha gerekli olduğunu göstermektedir. Çünkü bu yaşlarda bilgi ve tecrübe noksanlığı yapılan görüşmelerle oldukça belirgindir. Verdiğimiz kısa süreli eğitimle değişen tutumlarının uzun süreli eğitimler ile pekiştirilerek finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin yetiştirilebileceğini düşündürmektedir. Çünkü genel anlamda da finansal açıdan oldukça düşük bir okuryazarlığa sahip durumdayız. Bozkurt, Toktaş ve Altın'ın 2019 yılında yaptıkları araştırmada finansal okuryazarlık kavramını bilemeyenlerin %59,6 gibi bir orana sahip olduklarını, bunun yanında temel düzeyde finansal bilgiye sahip olduklarını belirlemiştir. Yaptığımız çalışmada da benzer bir durum gözlenmiştir ve örneklemimizde bulunan öğrenciler finansal konularda herhangi bir eğitim almadıkları halde finansal okuryazarlık düzeyleri orta seviyede bulunmuştur. Bu durum iyi bir hazır bulunuşluluk seviyesidir. Bu anlamda bu sonuç değerli ve olumludur. Alanda yapılan çalışmalar da bu eğitimleri alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseldiğini ve bu konuyu benimsedikleri göstermektedir (Tekin Turhan, 2020; Yücel ve Uysal, 2020).

Öneriler

Bu proje ile finansal okuryazarlıkta çok önemli olan tasarruf, biriktirme, planlama temel alınmış; bu yönde sözlü kültür unsurlarından yararlanılmış ve uygulamanın gençler üzerinde etkili olduğu görüldüğünden benzer çalışmalarla değerler eğitiminin verilmesi önerilir.

Finansal okuryazarlık, finansal alanda bilgiye sahip tüketicilerin yetiştirilmesi için gerekli bir amaç, finansal eğitim ise bu amaca ulaşmada bir araçtır (Goel ve Khanna, 2013). Ülkemizde finansal eğitime verilen önem biraz daha artsa da halen yeterli düzeyde değildir. Finansal eğitimin önemi yaşamın erken dönemlerinde bireylere kavratılmalı ve bunun bilinci aşılmalıdır. Gerek ders müfredatlarına gerekse okul kurslarına bu eğitim eklenmelidir. Temeli sağlam olan bireyler, ülkemizin ekonomik açıdan temelini de sağlamlaştıracaktır.

Ülkemizde geçtiğimiz yıllarda yapılan çalışmalar ve bazı araştırmacılara göre ilköğretim ve ortaöğretim düzeyine uygun finansal okuryazarlık eğitiminin verilmesi gerektiği düşünüldüğünden (Bozkurt, Toktaş ve Altın, 2019) bu önerimiz desteklenmelidir. Finansal eğitim programlarının nasıl yapılması ve hedef kitleye yararlı olabilecek şekilde nasıl uygulanması gerektiği konusunda ise ayrıca çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Er ve Taylan, 2017). Araştırmamızda yapılan uygulama sonucunda finansal tutumlar ölçülmüş ancak uygulamanın uzun süreli bir uygulama olmaması nedeniyle finansal davranışları da kapsayan bir finansal okuryazarlık düzeyi ölçülemediği görülmüştür. Finansal okuryazarlığa etki edebilecek eğitim içerikli simülasyonlar, oyunlar ile çalışmalar yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

Adeleke, T. (2013). The effects of gender and gender role on the financial literacy of college student. Wilmington, North Carolina: Oklahoma State University.

Atkinson, Adele. – Messy, Flore Anne. (2012), Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No 15, OECD Publishing.

Bakır Yiğitbaş, Ş., Temeloğlu E. ve Şimşek, A. (2020). Ortaöğretim Çağındaki Gençlerde Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi, İBAD Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı, 411-432.

- Biçer, E.B. ve Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (4), 1501-1517
- Bozkurt, E. Toktaş, Y. ve Altınar, A. (2019). Türkiye’de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma, Elektronik sosyal Bilimler Dergisi, 18(72). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/833535>
- Bütçemi Yönetebiliyorum Projesi (2017). Erişim adresi: <https://hbogm.meb.gov.tr/www/butcemiyonetebiliyorum-projesi-icerikleri/icerik/647>
- Cameron, M. P. Calderwood, R. Cox, A. Lim, S. Yamaoka, M. (2013). Factors associated with financial literacy among high school, department. Hamilton, New Zealand: Department of Economics, University of Waikato.
- CYFI (2013) Research evidence on the CYFI model of children and youth as economic citizens. CSD Research Review No.13-04. Available at: <http://www.bu.edu/bucflp/files/2014/06/CYFI-Research-Brief-Research-Evidence-on-the-child-and-youth-finance-model-of-economic-citizenship-2.pdf> (accessed 21 January 2015).
- Dursun, V. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Bilgi, Tutum ve Davranış Düzeylerinin Araştırılması: Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Er, B. ve Taylan, A. E. (2017). Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, 7(14). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/399487>
- Ergün, B., Şahin, A., Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerinde bir çalışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(34), 847- 864. Erişim adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi34_pdf/8isletme_iktisat_iletisim_kamu/ergun_bahadir_vd.pdf
- Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma, Muhasebe Finansman Dergisi.
- Goel, I. ve Khanna, S. Ram. (2013). Financial education as tool to achieve financial literacy. Eastern Economic Forum, 338-345.
- Güvenç, H. (2016). Lise öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği geliştirme çalışması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (3), 847-863.
- Herkes İçin Ekonomi Projesi (2017). Erişim adresi: <https://herkesicin.tcmb.gov.tr>
- Hung, A., Parker, A. M. ve Yoong, J. (2009). Defining and Measuring Financial Literacy. RAND Labor and Population Working Paper Series. No: WR-708. California.
- Seyidoğlu, H. (2019). Türk Atasözlerinin Ekonomik Yorumlaması Üzerine Bir İnceleme. Yıldız Social Science Review 5 (1), 1-22. DOI: 10.5 1803/yssr. 517971 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/830901>
- Şantaş, F., Demirgil, B. (2015). Ekonomik Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Akademik Bakış Dergisi, (48), 46-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/abuhsbd/issue/32941/365966>
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Geçerlilik ve Güvenirlilik. Ankara, Seçkin Matbaası.
- Pamukçuoğlu, K. (2019). Medyanın Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Lusardi A and Mitchell OS (2014) The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. Journal of Economic Literature 52(1): 5–44.
- Mason, Carolynne – Wilson, Richard. (2000), Conceptualising Financial Literacy, Loughborough University, Business School Research Series, London
- World Bank, (2014). Financial Education Programs and Strategies: Approaches and Available Resources. Erişim adresi: <https://responsiblefinanceforum.org/wp-content/uploads/2015/03/Financial-Education-Programs-and-Strategies.pdf>

OrganisationforEconomicCo-operationand Development (OECD) (2014) PISA 2012 results: Studentsandmoney: Financial literacyskillsforthe 21st century(Vol. VI). In: PISA. Paris: OECD Publishing. Available at: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208094-en> (accessed 21 October 2014).

Özdemir, B. (2020). Lise Öğrencileri İçin Finansal Okuryazarlık Programı Geliştirilmesi Ve Etkilerinin Değerlendirilmesi, Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Tekin Turhan, G. (2020). Finansal Okuryazarlık İle İlgili Tutum Ve Davranışların Üniversite Öğrencilerine Yönelik Değerlendirilmesi, Maliye ve Finans Yazıları, 114, 375-400. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1027492> Erişim tarihi: 16.01.2023

Tetik, N. ve Işıldak M.S. (2022). Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y. C.27, S.1, s.31-51.

Uraz Kaya, I. (2020). Finansal Okuryazarlık ve Finansal Dijitalleşme İlişkisi: Bankacılık ve Finans Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Burdur.

Wagland, S. P. ve S. Taylor (2009).When it comestofinancialliteracy, is genderreally an issue? Australasian Accounting Business and Finance Journal, 3(1), 13-25.

Yıldız, G. (2019). Davranışsal İktisat Perspektifinden Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Analizi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Yücel, S. (2017).Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Kredi Kartı KullanımAlışkanlıkları Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi-Hacettepe Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Yücel, K. O. & Uysal, B. (2021). Kırıkkale'deki Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi'nin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(4), 344-363. Erişim adresi: <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.629>